

Batthyány Gyula (1887-1959)

Az Osztrák-Magyar Monarchia születése – „Az ókortól napjainkig”-sorozatból, 1942 után

Ceruza, akvarell, lakk, papír kartonon, 86x61 cm
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 950 000 Ft

Batthyány történelmi kompozíciói

Batthyány Gyula 1942-ben állította ki *Ezer év küzdelme* (Magyar Nemzeti Galéria) címen, a magyar történelmet monumentális „képregényként” bemutató olajfestményét, melyet a Fővárosi Képtár még ekkor megvásárolt. Feltehetően e nagyszabású és méretében is lenyűgöző (300 x 250 cm) mű sikerén felbuzdulva kezdett hozzá *Az ókortól napjainkig* összefoglaló című, 200 lapra tervezett történelmi sorozatához. Batthyány komornyikja és titkára tanúsága szerint a csupán másfél száz elkészült lap szétszóródott és a java feltehetően külföldre került.

A Mú-Terem Galéria 2002. tavaszi aukcióján szintén e sorozatból árverezett el három darabot, melyeken a kereszténység elterjedésének időszakát megidéző jelenetek láthatóak, így időrendben a ciklus első negyedében helyezhetőek el. Az itt bemutatott, szintén e sorozat részét képező lap, az Osztrák-Magyar Monarchia megalakulásának idejét, a dualizmus korának kezdetét mutatja be.

Az Osztrák-Magyar Monarchia születése

Mivel történelmi kompozícióról van szó, így feltételezhető, hogy a tárgyalt mű időben közeli, egymással szoros összefüggésben lévő jeleneteket, személyeket és egyéb képi ábrázolásokat tartalmaz. Képünk középterét az 1866-1867-es, a magyar történelmet tekintve is sorsdöntő események ábrázolásai töltik ki. Időrendben legkorábbi az a csatajelenet, mely a poroszoknak az osztrák haderők felett, 1866. július 3-án aratott königráti győzelmét mutatja be. Ausztriának a Német Szövetségből való kiszorulása és meggyengülése teremtett lehetőséget a magyar és osztrák érdekeket egyeztető kiegyezésre, az Osztrák-Magyar Monarchia megalakulására. A csatajelenet közepén alul megjelenő képmások a konfliktusban résztvevő hatalmak kulcsfigurái: a porosz Otto von Bismarck kancellár, II. Viktor Emánuel olasz uralkodó és I. Ferenc József osztrák császár. Közvetlenül e jelenetsor fölött látható Ferenc József és Erzsébet 1867. június 8-án, a budai Mátyás-templomban történt megkoronázása, melynek számos korabeli ábrázolása közül Batthyány a cseh származású osztrák grafikus, Franz Kollarz kompozícióját és Erzsébet királyné Emil Rabending által készített fotográfiáit (1867., Bécs, HM), valamint Székely Bertalan által festett képmását (1869., Makó, JAM) használta fel, montírozta egybe. A képrészlet leghangsúlyosabb szereplője Deák Ferenc, legújabbkori történelmünk egyik vezéralakja, a kiegyezés kulcsfigurája. E jelenet

fölött Ferenc József öccsének, Miksa mexikói császárnak 1867. június 19-én történt kivégzése látható, mely Édouard Manet híres művének (1868., Mannheim, Städtische Kunsthalle) kompozícióját követi. Batthyány festményének középterén, alulról felfelé az óramutató járását követő képsorozat utolsó részletén, a francia megszállás alól felszabadult Mexikót szimbolizáló színpompás, idilli jelenet bontakozik ki, fókuszában a függőágyban pihenő fiatal hölgygel. A felső keskeny sávban, művészettörténeti idézetekként, a korszak híres művészei önarcképeinek és műveinek átiratai sorakoznak. Balról jobbra haladva a sorozat Arnold Böcklin *Önarckép hegedülő Halállal* (1872., Berlin, Neue Nationalgalerie), című festményével indul, majd Lord Frederic Leighton, kora ünnepelet angol festőjének önarcképe (1880., Firenze, Uffizi) valamint ennek háttérében *A fürdőző Psziché* (1890., London, Tate Gallery) című híres műve következik. A szemüveges, kalapos és szakállas férfi Franz von Lenbach német festő önarcképe (1865., München, SG) után készült, aki Bismarck legtöbb és legjobb portréinak megalkotójaként is ismert. A további képkockák közül beazonosított alkotások: a francia Jean-Baptiste Carpeaux szoborműve: *A Tánc* (1867-8., Paris, Musée de l'Opéra); Szinyei Merse Pál: *Lilaruhás nő* (1874., Magyar Nemzeti Galéria); valamint a jobb szélén Székely Bertalan: *Thököly Imre menekülése* (1873., Magyar Nemzeti Galéria) festményének részlete látható.

A képsík alsó részén futó sávban Batthyány báli környezetben csevegő, sétáló arisztokrata hölgyeket ábrázolt. A festmény megfejtését tekintve legbiztosabb része a középső, sejtyszerűen tagolt, szándékoltan zsúfolt, a középkori kódexek lenyűgözően aprólékos és színes világát idéző kompozíció. Ezt keretezi felül a korszak szellemi-művészeti életét bemutató panoráma, valamint alul a társasági élet, vagyis a mindennapok világába bepillantást engedő részlet. Batthyány e hármas tagolású, zenei kifejezéssel élve többszólamú műve az Osztrák-Magyar Monarchia megszületésének korába varázsolja nézőjét. A saját társadalmi rétegét is szenttelen kívülállónak szemlélni képes gróf dialektikus hangsúlyozása jellemző. Háború és béke, Kelet és Nyugat, Európa és Amerika ellentéteit és kapcsolódási pontjait, egymással paralel módon, képregényszerű, quodlibet szerkesztési módszerrel tárja elénk, művészettörténeti szempontból és kvalitását tekintve is figyelemreméltó festményén.

Rum Attila

